

STORTINGET

Representantforslag 72 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes

Dokument 8:72 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om evaluering av Norges deltakelse i krigen i Syria og Irak

Til Stortinget

Bakgrunn

Dette forslaget har til hensikt å sikre at det gjennomføres en evaluering av Norges deltakelse i krigen i Syria og Irak under ledelse av USA i operasjonen Inherent Resolve (OIT).

Frem til den kalde krigens slutt har det norske forsvaret knapt blitt brukt utenfor Norges grenser, annet enn til selvforsvar, som under andre verdenskrig, og til fredsbevarende operasjoner. Etter at NATO fra 1999 ikke lenger begrenset sin hovedoppgave til kollektivt selvforsvar basert på Atlanterhavspaktens artikkel 5, men åpnet for militær maktbruk mot stater utenfor NATOs område, har imidlertid Norge deltatt i en rekke om diskuterte kriger under USA og NATOs ledelse.

Det er bred enighet på Stortinget om at det å delta i krig utenfor landets grenser er en av de mest alvorlige beslutninger en stat kan ta. Det er også bred enighet om at det derfor er viktig å evaluere krigsdeltakelse i etterkant, slik det har blitt gjort etter Norges deltakelse i krigen i Afghanistan og Libya. Den norske deltakelsen i OIT under USAs ledelse i Irak og Syria er imidlertid ennå ikke blitt evaluert.

I 2019 fremmet Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk venstreparti, i forbindelse med behandling av rapporten fra Libya-utvalget om norske deltakelse i

Libya-krigen (Innst. 226 S (2018–2019), forslag om at Norges deltakelse i krigen i Irak og Syria skulle evalueres. Det ble imidlertid ikke flertall for forslaget på det tidspunktet, men i innstillingen konkluderte Høyres medlemmer likevel med at

«Norges innsats i kampen mot ISIL er av en slik karakter at den bør gjøres til gjenstand for evaluering på et senere tidspunkt.»

I innstillingen til Libya-evalueringen berømmet en samlet utenriks- og forsvarskomiteé offentliggjøringen av det folkerettslige grunnlaget for Norges deltakelse i krigen i Syria og Irak:

«Komiteen har merket seg at utvalget positivt fremhever at det folkerettslige grunnlaget for norsk deltakelse i den internasjonale koalisjonen mot ISIL i Syria i sin helhet ble nedfelt skriftlig og offentliggjort.»

I dokumentet «Kampen mot ISIL. Folkerettslig grunnlag for militær maktbruk mot ikke-statlige aktører i Syria» fra Utenriksdepartementets rettsavdeling står det at maktbruk i Syria

«anses som noe kontroversielt folkerettslig i fravær av uttrykkelig autorisasjon i sikkerhetsrådsresolusjon.»

Forslagsstiller mener det må gjøres en uavhengig vurdering av om det kontroversielle folkerettslige grunnlaget er holdbart. I tillegg står det i dokumentet fra Utenriksdepartementet at det er

«klare rammer for den maktbruk som folkeretten tillater i Syria»,

ikke minst at

«maktbruken må rettes mot militære mål relatert til ISIL – og ikke andre grupperinger eller Assad-regimets styrker.»

Regjeringen har ennå ikke oppgitt hvilke væpnede grupper Norge støttet og trente, noe som hindrer Stortinget og offentligheten i å vurdere om operasjonen var forsvarlig og hensiktsmessig, og om den var i tråd med folkeretten og regjeringens kontroversielle tolkning av folkeretten eller ikke. Avisen Klassekampen har imidlertid referert uttalelser fra militigruppen MaT «Den revolusjonære kommandohæren», som hevder å være trent og støttet av norske styrker, og som åpent erklærte at gruppen også kjempet mot det syriske regimet. I den forbindelse uttalte professor ved juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo Malcolm Langford at

«sannsynligheten for at Norge har brutt folkeretten er ganske høy.»

Forslagsstiller viser til at det er bred enighet om at folkeretten er Norges førstelinjeforsvar, og at det er svært viktig å finne ut om intervensjonen i Syria og Norges deltakelse i den kan ha bidratt til å undergrave folkeretten.

Siden forslaget om evaluering ble behandlet i 2019, har det også kommet til nye hendelser og opplysninger om krigsdeltakelsen i Syria og Irak som understreker viktigheten av en evaluering. 3. januar 2020 brukte USA militærbasen Ain al-Asad i Irak, som ble bevoktet av norske styrker, til å iverksette et droneangrep for å drepe Irans øverste militære leder, general Qasem Soleimani. Drapet på den iranske generalen skjedde til tross for at Norge gikk med på å delta med styrker i Irak under forutsetningen om at krigen skulle føres mot ISIL – ikke mot Iran, som til da dels hadde samarbeidet med vestlige styrker i kampen mot ISIL. Norske myndigheter ble heller ikke varslet av USA om at basen med de norske soldatene skulle bli brukt til å angripe iranske militære. FNs spesialrapportør for utenomrettslige henrettelser, Agnes Callamard, konkluderte at drapet var ulovlig. Førstemanuensis Anders Romarheim ved Institutt for forsvarsstudier sa at drapet kunne oppfattes som en krigserklæring av Iran, og kom med følgende advarsel:

«Speiler vi likvideringen av Soleimani mot hva Iran kan gjøre tilbake, snakker vi om likvidering av toppledere i Forsvaret eller CIA. Da blir det krig.»

18. januar 2022

Bjørnar Moxnes

Få dager etter drapet ble Ain al-Asad angrepet av iransk-støttede militser. En amerikansk offiser uttalte at det var «et mirakel at ingen ble drept» i angrepet mot basen, der rundt 70 norske soldater oppholdt seg. I mars 2021 gjennomførte iransk-støttede militser et nytt angrep mot basen med de norske soldatene, også det antatt å være gjengjeldelse for angrepet der den iranske generalen ble drept. Forslagsstiller mener det er svært alvorlig at USA etter å ha bedt Norge delta i en koalisjon mot ISIL, i stedet gikk til angrep på Iran og startet en helt ny konflikt som kunne fått store konsekvenser for verden og Norge, uten å konsultere Norge og satte norske soldater i livsfare. Forslagsstiller mener det er helt sentralt å få på det rene om Norge stilte så få og vage betingelser for deltakelse i OIT at landets allierte sto fritt til å bruke baser voktet av norske soldater til å begå krigshandlinger mot hvilken som helst stat uten å konsultere Norge, eller om betingelsene Norge stilte, ble brutt av landets allierte.

NRK rapporterte 3. januar 2022 om bombeangrep mot sivile i Syria, som strider med humanitæretten og kan utgjøre alvorlige krigsforbrytelser, begått av den hemmelige amerikanske forsvarsenheten Talon Anvil, i perioden der Norge sammen med USA deltok i OIT. Opplysningene bygger på varsler fra blant annet amerikansk militært personell gjengitt i New York Times. I NRK-saken fremgår det at opptil 13 000 sivile kan være drept i luftangrep fra koalisjonen Norge deltok i.

Mulige brudd på folkeretten, drapet på den iranske generalen, som kunne dratt Norge inn i en helt ny krig mot Iran, og den hemmelige amerikanske enhetens drap på syriske sivile er viktige elementer i vurderingen av Norges deltakelse i operasjonen.

Forslagsstiller mener «NOU 2016:8 En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014» på viktige områder kan tjene som eksempel på hvordan norsk krigsdeltakelse kan evalueres.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å gjennomføre en evaluering i egnet form av Norges bidrag i anti-ISIL-koalisjonen.